

WSTĘP

Znaczenie badań i refleksji naukowej powstałych w obrębie nauk społecznych dla zrozumienia zjawisk i procesów kulturowych jest niezwykle istotne. Stąd inicjatywa poświęcenia kolejnego numeru czasopisma „Relacje Międzykulturowe” właśnie tej tematyce. Wydaje się, że zastosowanie psychologicznej i socjologicznej perspektywy w teorii oraz praktyce relacji międzykulturowych jest kluczowe dla zgłębienia specyfiki tej szczególnej formy relacji międzyludzkich.

Relacje międzykulturowe jako relacje międzyludzkie wystawione są dziś na ciężką próbę. Trudności na tym polu doświadczane w wielu miejscach na świecie sprawiają, że nauki społeczne stoją przed bardzo skomplikowanym zadaniem, przy czym skuteczna aplikacja wiedzy wydaje się priorytetem, wręcz wymogiem stawianym przez aktorów społecznych. Od dyscyplin naukowych takich jak psychologia i socjologia oczekuje się dziś odpowiedzi na szereg ważnych pytań: jak zmniejszyć uprzedzenia międzygrupowe, jak osłabić rasizm, jak zorganizować bardziej sprawiedliwe społeczeństwa wieloetniczne, jak zwiększyć szanse na integrację uchodźców w miejscach ich nowego pobytu, jak wspomóc reemigrantów wracających do swoich ojczyzn w ponownym przystosowaniu się do życia w kraju. Rzesze osób i organizacji zaangażowanych w zmianę społeczną w obszarze relacji międzykulturowych potrzebują nie tylko użytecznych koncepcji teoretycznych, ale również – dla podejmowania działań praktycznych – dowodów empirycznych świadczących o ich skuteczności.

Relacje międzyludzkie są chyba podstawowym kanałem transmisji kulturowej, a sama kultura jest dynamicznym kontekstem, w którym relacje te się realizują. Zorientowanie na teorie i praktyki związane z bieżącymi problemami relacji międzykulturowych znajduje odzwierciedlenie w zawartości piątego numeru czasopisma. Choć kulturoznawczy profil tego pisma sugeruje nieco inny rozkład akcentów teoretycznych i praktycznych, numer poświęcamy w pierwszej kolejności aspektom psychospołecznym relacji

międykulturowych. Była to więc zachęta skierowana zwłaszcza do psychologów i socjologów zainteresowanych tymi formami relacji międzyludzkich i międzygrupowych. Psychologia może bowiem dostarczyć informacji szczegółowych dotyczących takich zjawisk, jak akulturacja, zmiana postaw międzygrupowych, radzenie sobie ze stresem, w tym z sytuacjami traumatycznymi, tak powszechnymi wśród uchodźców. Socjologia natomiast – nieco szerszych wyjaśnień, jak formować przestrzeń dla jakościowo dobrych oraz konstruktywnych interakcji jednostkowych i grupowych, gdzie aktorami są podmioty wywodzące się z różnych kultur. Zamierzeniem było również osiągnięcie różnorodności metodologicznej zebranych tekstów, łączącej podejścia jakościowe oraz ilościowe.

Niniejszy numer czasopisma zawiera artykuły dotyczące tożsamości, uchodźców, apropracji kulturowej, Aborygenów australijskich, Samów oraz ukraińskich studentów kształcących się w jednej z krakowskich uczelni, a także odniesienia do fenomenu atrakcyjności fizycznej w studiach międzykulturowych.

I tak, tekst Tadeusza Palecznego podejmuje kwestie związane z międzykulturowymi typami tożsamości. Analizując szereg podejść teoretycznych, autor uwypukla współczesne przemiany w tym zakresie. Jarosław Rokicki z kolei skupia się na sytuacji studentów z Ukrainy kształcących się w Krakowie na jednej z wyższych uczelni. Pod uwagę w tym studium jakościowym wzięto szereg czynników instytucjonalnych oraz interpersonalnych istotnych z punktu widzenia funkcjonowania w środowisku edukacyjnym wyższej uczelni w Polsce. Mariola Pawełko opisuje kwestie związane z ziemią Samów oraz prawami mniejszości do współdecydowania o obszarze, który zasiedlała od długich stuleci – znacznie wcześniej niż nastąpiły nowożytne państwa Szwecji, Norwegii i Finlandii. Zmiany granic państwowych odcisnęły piętno na kulturze tej zbiorowości, domagającej się coraz głośniejszego podmiotowego, a nie przedmiotowego traktowania. Zbliżony temat, jeśli idzie o prawa oraz dostęp do dóbr symbolicznych i materialnych, podejmuje Joanna Chrzanowska, pisząca o australijskich Aborygenach. Szczególną uwagę kieruje autorka na współczesne relacje autochtonów i nieautochtonów, znajdujące przejaw w różnego rodzaju dyskursach społecznych, kulturowych i politycznych. Kolejny artykuł, autorstwa Marty Kupis, dotyczy zjawiska apropracji kulturowej w przestrzeni internetowej. Tekst zawiera interesujące z naukowego punktu widzenia wyniki badań empirycznych przeprowadzonych na materiale pozyskanym z wybranych sieci społecznościowych. Maria Kanal i Halina Grzymała-Moszczyńska analizują sytuację

syryjskich uchodźczyń w Turcji. W tym celu przeprowadzono wywiady w tureckiej prowincji Hatay, pozwalające lepiej zrozumieć złożoność okoliczności, w których znalazły się syryjskie kobiety. Szczególną uwagę poświęcono tu roli czynników stresogennych w funkcjonowaniu jednostkowym i zbiorowym grupy. W kolejnym artykule ponownie Halina Grzymała-Moszczyńska oraz tym razem Małgorzata Różańska-Mgłej zajęły się tematem arteterapii z wykorzystaniem komiksu jako sposobu radzenia sobie z traumą uchodźczą. Ta forma, jak wykazują autorki, może mieć znaczną rolę wspierającą w procesie powracania do zdrowia i odnajdywania psychofizycznej równowagi osoby dotkniętej dysfunkcjami wynikającymi z traumatycznych przeżyć. O biologicznym wymiarze kultury, przejawiającym się między innymi w kanonach piękna, pisze Renata Hołda. Autorka dokonuje przeglądu najważniejszych ujęć kulturoznawczych podejmujących ten aspekt ludzkiej egzystencji, odnosząc się do jego różnorodnych form, uwarunkowanych środowiskiem, miejscem i czasem.

Ufamy, że zawarte w niniejszym zbiorze teksty pozwolą Odbiorcom poszerzyć oraz pogłębić wiedzę na temat złożonej i skomplikowanej, bo często niejednoznacznie czytelnej, struktury i natury psychospołecznych relacji międzykulturowych. Stawiane pytania, próby dostarczenia na nie odpowiedzi, poszukiwania optymalnych rozwiązań w budowaniu harmonijnego wzoru tkanego z różnych etnicznych, narodowych, rasowych czy religijnych nici niechaj będą zaproszeniem do podejmowania dalszego namysłu nad naszą – indywidualną i wspólnotową – rolą w tym procesie.

Monika Banaś, Adam Żaliński